

پرستاری سالمندان در حصار هزینه‌ها

با افزایش جمعیت سالمندان، نیاز به مراقبت در خانه بیشتر شده، اما هزینه های سنگین و نبود شفافیت در نظارت، دغدغه اصلی است

گزارش
روز

خبرنگار
سعدیه آل ابراهیم

طبق بررسی ها، شاخص امید به زندگی تا چهل سال پیش، کمتر از ۵۵ سال بوده و اکنون این شاخص به ۷۸ سال رسیده است. تا اینجای ماجرا، خبر امیدبخش است، اما همان بررسی هانشان می دهد که اکنون ۱۴ درصد جمعیت ایران بیش از شصت سال سن دارند. یعنی باید سال های پیش تکاپویی برای فراهم کردن آسایش و آرامش آن ها را شاهد می بودیم. اما در نبود برنامه ریزی های مناسب و تدابیر درست، سالمندان تنهای امروز حتی اگر بخواهند خدمات مراقبت و پرستاری در منزل را دریافت کنند، با مشکلاتی از جمله هزینه گزاف مراقبت و پرستاری در منزل روبه رو می شوند. برخی افراد باید دوره سالمندی خود را به هر دلیلی نظیر نبود خانواده یا نداشتن فرزند و مهاجرت آن ها و... به تنهایی سپری کنند که این امر جدا از اینکه ممکن است موجب افسردگی یا انزوی سالمند شود، خطرناک است. زیرا سالمندان به دلیل وضعیت ویژه ای که دارند، به خصوص اگر بیماری های خاصی داشته باشند، نیاز به مراقبت دائمی دارند. ارائه خدمات درمانی و مراقبتی در منزل که در سال های اخیر باب شده، اقدام مثبتی برای سالمندانی است که می خواهند در خانه خود بمانند و به بیمارستان یا خانه سالمندان منتقل نشوند. با توجه به افزایش جمعیت سالمندان، سالانه افراد بسیاری نیاز به خدمات پرستار یا مراقب در منزل دارند که راه حل بهتری نسبت به انتقال افراد به خانه سالمندان است. استحمام، تغذیه، مصرف دارو، کنترل فشار و قند خون، جابه جایی، پیشگیری از زخم بستر و همراهی سالمند در فعالیت های روزانه مواردی است که در تعریف پرستار سالمند در منزل قرار می گیرد و البته وضعیت فردی می تواند هم از نظر اهمیت و هم از نظر قیمتی تفاوت ایجاد کند. به طور نمونه، مراقبت از سالمند مبتلا به آلزایمر، پارکینسون، سکته مغزی و محدودیت های حرکتی دقت و حساسیت بیشتری را می طلبد.

مراقبت شبانه روزی، ماهی ۳۵ میلیون تومان!

با یکی از مراکز که خدمات مراقبت از سالمند در منزل ارائه می کند، تماس می گیرم. کسی که پاسخگوی تلفن است، بدون اینکه وضعیت سالمند را از من بپرسد، فهرست قیمت ها را پشت سرهم ردیف می کند: «مراقبت روزانه یا شبانه دوازده ساعته ۲۵ تا ۲۲ میلیون تومان در ماه و مراقبت شبانه روزی ماهی ۳۰ تا ۲۵ میلیون تومان است. بسته به مشکلات سالمند یا بیماری ها این مبالغ کم و زیاد خواهد شد.» او در پاسخ به پرسش من درباره اینکه آیا این مراقبان آموزش های لازم برای حضور در کنار سالمند را دیده اند یا خیر، می گوید: مراقب یعنی کارگر، بنابراین این افراد مدرکی هم ندارند و فقط زیر نظارت مرکز برای مراقبت از سالمند به منزل اومی روند و تضمین ما هم طبق قرارداد خواهد بود. ابتدا آن ها چند روز یا یک هفته برای مراقبت از فرد اقدام می کنند و اگر سالمند رضایت داشت، قرارداد ماهانه بسته خواهد شد.

تعرفه های پرستاری در منزل، از ۴۵۰ هزار تا ۸/۵ میلیون تومان

اما اگر به جای مراقب، پرستار به منزل بیاید، قیمت ها متفاوت خواهد بود و طبق تعرفه ای که در جست و جوی اینترنتی هم قابل مشاهده است، اعزام پرستار از سوی این شرکت برای فقط یک تزریق عضلانی بین ۴۵۰ تا ۶۰۰ هزار تومان هزینه روی دست سالمند می گذارد. تزریق سرم در منزل نیز بین ۶۵۰ تا ۸۵۰ هزار تومان و کنترل فشار خون، قند خون و علائم حیاتی بین ۲۰۰ تا ۲۵۰ هزار تومان هزینه دربردارد. در صورتی که قرار باشد پرستار به صورت دوازده ساعته در کنار سالمند حضور داشته باشد، مبلغ بین ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار تومان تا ۵ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان متغیر است و همین رقم برای حضور شبانه روزی کنار سالمند به ۴ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان تا ۸ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان افزایش پیدا می کند. به طور کلی شرکت ها برای تعیین تعرفه خدمات پرستاری در منزل عوامل مختلفی نظیر نوع خدمات مورد نیاز، مدت حضور پرستار، وضعیت عمومی و وضعیت جسمانی، شیفت روز یا شب، تعطیلات رسمی و محل سکونت بیمار در مشهد را در نظر می گیرند.

مراقب شبانه روزی، ۴۰ میلیون تومان در ماه

شرکت دیگری قیمت را برای شیفت های هشت ساعته در روز مبلغ ۲۱ میلیون تومان و یازده ساعته ۲۴ تا ۲۵ میلیون تومان در ماه به جز روزهای تعطیل اعلام می کند. دوازده ساعت حضور مراقب از شب تا صبح ۲۴ میلیون تومان و حضور شبانه روزی ۴۰ میلیون تومان در ماه محاسبه می شود. نماینده این شرکت می گوید: برای روزهای تعطیل به مراقبان

اضافه کاری تعلق می گیرد و به مبلغ یک روز کاری آن ها ۴۰ درصد اضافه می شود. او به این موضوع هم اشاره می کند که مراقب، کارهای روزمره ای که سالمند نمی تواند انجام بدهد، نظیر پخت و پز، تمیزکردن هفتگی خانه، کمک به استحمام و... را انجام می دهد، اما نه در حد یک کارگر خدماتی. به او می گویم که سالمند مد نظرمان علائم افسردگی دارد و برآیمن مهم است که مراقب در این زمینه آموزش دیده باشد. او بیان می کند: آن ها تجربه دارند و هر روز به شرکت گزارش کار می دهند. در صورتی که نکته ای لازم باشد، به آن ها گوشزد می کنیم. اما درباره ضمانت حضور این افراد در منزل، این شرکت پاسخ متفاوتی می دهد و اضافه می کند: در همان ابتدای استخدام از مراقبان سفته دریافت شده است، اما جدای از آن با هر خانواده ای که قرارداد ببندیم، باید مراقب به شرکت تعهد محضری نیز بدهد. مراقبان در ده سنی ۲۵ تا ۶۵ سال هستند و باید ببینیم برای حضور در کنار سالمند کدام یک اعلام آمادگی می کنند و بعد برای دریافت کار مصاحبه خواهند داشت. مزیت دیگری که این شرکت برای بازاریگری بیشتر در میانه گفت و گو آن را می کند، این است که سالمند می تواند به انتخاب خود با ماهی یک بار ویزیت رایگان پزشک داشته باشد یا توسط روان شناس و پرستار چکاپ شود.

آگهی های مجازی بدون تضمین

سایت های آگهی هم این روزها از این موضوع غافل نمانده اند و به راحتی نوشتن چند کلمه می توانند به مراقبانی دسترسی پیدا کنند که حاضر می شوند از سالمند شما مراقبت کنند. شمار زیاد آگهی ها از سوی کسانی که خود سالمند دارند و ملاک های مدنظرشان برای مراقب را اعلام کرده اند تا فردی را پیدا کنند. نشان می دهد که شاید بیشترشان به تضمین ورود یک فرد غریبه به منزل فکر نمی کنند یا اصلا برایشان چندان اهمیتی ندارد مراقبی که قرار است ساعت هایی را کنار پدر یا مادر سال خورده شان بگذرانند، مهارت لازم را در این زمینه دارد یا آموزشی در این زمینه گذرانده است یا خیر. پاسخ این است که شرکت های ارائه دهنده خدمات پرستاری سالمندان در منزل مدعی نیستند که این مراقبان آموزش خاصی دیده باشند، در سایت های آگهی نیز فرد فقط مدعی می شود که سابقه زیادی دارد یا حتی مدرک کمک پرستاری یا بهیاری دارد. یکی از این آگهی ها مربوط به پرستار مردی است که ادعا کرده بیش از ۱۰ سال سابقه مراقبت و نگهداری از بیماران در بیمارستان و منزل را دارد و مدرک کمک بهیاری هم گرفته است. در توضیحات آگهی خود به این هم اشاره کرده است که می تواند امور دارویی، تعویض پانسمان، تزریقات، حمام بیمار، کمک به تغذیه، کارهای شخصی بیمار، کمک به تعویض پوشک و... را انجام دهد. به عنوان کسی که به دنبال مراقب برای سالمند است، با او تماس می گیرم و مشخصات سالمند فرضی را به او می گویم. می خواهد کف قیمتی مشخص شود. بنابراین بیان می کنم که سالمند می تواند کارهای شخصی خود را انجام دهد و فقط نیازمند است که در راه رفتن و حرکات فیزیوتراپی در منزل او را همراهی کند. مراقب آن سوی خط، ابتدا وضعیت بیمار و نشانی محل سکونت را می پرسد و بعد می گوید: همکارانم ساعتی ۱۵۰ تا ۲۰۰ هزار تومان برای رفتن به منازل سالمندان دریافت می کنند، اما به دلیل اینکه شما می گوید پدر را قرار است کارهای شخصی خود را انجام دهد، ساعتی ۱۴۰ هزار تومان حساب می کنم. اما اگر سالمند

تعویض پوشک، سوند یا... داشته باشد، قیمت متفاوت خواهد بود. کمی سر قیمت با او چانه می زنم. می گوید: کمتر از این قیمت فکر نمی کنم کسی را پیدا کنید. چون اکنون من در بیمارستان کنار بیمار هشتم و ساعتی ۱۲۵ هزار تومان می گیرم و فقط داروی بیمار را به او می دهم یا اگر فشار خون یا ضربانش بالا برود، به پرستاران اطلاع می دهم. طبق گفته خودش، همسر هم چند سال است که مراقب یک سالمند در منزل است و دو روز در هفته در شیفت هشت ساعته به آنجا می رود و چون کار او مداوم است و چند سال است که در آنجا کار می کند، ساعتی ۱۳۰ هزار تومان حساب می کند.

کفه برابر قیمت مراقبت در منزل با حقوق بازنشستگی

با احتساب تعرفه ساعتی ۱۴۰ هزار تومان، یعنی کف قیمت، اگر یک سالمند بخواهد مراقبی برای هشت ساعت در روز کنارش باشد، باید یک میلیون و ۱۲۰ هزار تومان و برای یک شبانه روز ۳ میلیون و ۳۶۰ هزار تومان به او پرداخت کند. اگر ماه را بیست و شش روزه و بدون روزهای تعطیل در نظر بگیریم، خانواده سالمند باید ۲۹ میلیون و ۱۲۰ هزار تومان به مراقب بپردازند. تعیین این مبلغ برای مراقبت از سالمند در منزل در حالی است که حقوق تقریبی بازنشستگان با سی سال سابقه ۲۳ میلیون تومان است و در عمل پرداخت این هزینه ها برای فرد بازنشسته اگر نگوئیم غیرممکن است، بسیار سخت خواهد بود.

مراقبت رایگان از سالمندان زیر پوشش بهزیستی

نگس زیان عابد، معاون امور توان بخشی بهزیستی خراسان رضوی، با اشاره به اینکه جنس فعالیت مراکز مراقبت در منزل زیر نظر بهزیستی با دانشگاه علوم پزشکی مشهد متفاوت است، اظهار می کند: بهزیستی به مراقبان آموزش و به آن ها گواهی می دهد. این مراقبان سه روز در هفته و هر بار سه ساعت به منزل مددجویان می روند و به صورت رایگان خدماتی نظیر جابه جایی، استحمام، غذا دادن و... را انجام می دهند. او با بیان اینکه این خدمات فقط مختص کسانی است که زیر پوشش بهزیستی قرار دارند، اضافه می کند: خدمات بهزیستی برای مراقبت در منزل شامل حال معلولان، سالمندان و بیماران روانی مزمن شدید و بسیار شدید می شود که معمولاً برای دهک زیر پنج رایگان است. زیان عابد با اشاره به اینکه هشت مرکز مراقبت در منزل در خراسان رضوی داریم که پنج مورد آن ها در مشهد است، می گوید: به ازای مراقبت از هر مددجو در منزل، ۸ میلیون تومان یارانه در ماه به مراکز پرداخت می کنیم که پانصد سالمند از خدمات این مراکز استفاده می کنند. او بیان می کند: مراقبان زیر نظر یک سرگروه که مدرک کارشناسی دارد، فعالیت می کنند، اما خود مراقبان به طور عمده مدرک دیپلم و تعدادی نیز لیسانس دارند. برای نظارت بر کیفیت انجام کار نیز همکاران با خانواده ها تماس می گیرند یا سرگروه در منزل مددجویان حضور پیدا می کند. خانواده ها نیز برای ثبت شکایت خود می توانند از طریق سامانه دیده بان ۱۴۸۲ اقدام کنند.

نیاز به یک مرکز مراقبت پرستاری در منزل برای هر ۵۰ هزار نفر

محمد حسن عزتی، مدیر وقت پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مشهد، در سال ۱۴۰۳ اعلام کرده بود که «۶۵ مرکز مشاوره و ارائه مراقبت های پرستاری در منزل در مناطق تحت پوشش دانشگاه فعال هستند که از این تعداد، دوازده مرکز در شهرستان های تابعه دانشگاه و مابقی در مشهد فعالیت می کنند». او البته به این موضوع هم اشاره کرده بود که با افزایش بیماران مبتلا به بیماری های قلبی عروقی و افزایش جمعیت سالمندی و هزینه های زیاد برای ارائه خدمات به این دسته از افراد، وجود مراکز مشاوره و ارائه مراقبت های پرستاری در منزل ضرورت پیدا می کند. عزتی در همان مصاحبه بیان کرده بود که باید به ازای هر ۵۰ هزار نفر جمعیت زیرپوشش، یک مرکز ایجاد شود و با توجه به جمعیت زیرپوشش دانشگاه، نیاز به نود مرکز ارائه مراقبت های پرستاری در منزل داریم.

پیگیری بی ثمر از علوم پزشکی

برای اطلاع از نحوه فعالیت، تعرفه های خدمات مراقبتی و پرستاری در منزل و نیز سازوکار نظارت بر این مراکز، از دانشگاه علوم پزشکی مشهد پیگیر شدیم. روابط عمومی دانشگاه، مدیر نظارت بر درمان را به عنوان مسئول اصلی این حوزه معرفی کرد، اما به دلیل در دسترس نبودن او، پیگیری ها از مسیر روابط عمومی ادامه یافت و سه مسئول دیگر برای پاسخگویی معرفی شدند که هریک اعلام کردند این حوزه مرتبط با مسئولیت های آن ها نیست و باید مدیریت پرستاری دانشگاه پاسخگو باشد. در ادامه با محمد صادقی، مدیر پرستاری دانشگاه، تماس گرفتیم، او نیز پاسخگویی را منوط به هماهنگی از طریق روابط عمومی و ارائه پرسش ها به صورت مکتوب یا در چارچوب مصاحبه حضوری دانست؛ این در حالی است که هماهنگی ها از طریق روابط عمومی انجام شده بود. شاید گفتن این نکته هم خالی از لطف نباشد که صادقی در گزارش پیشین شهر را درباره ترک خدمت پرستاران نیز فقط به یک جمله در پاسخ به پرسش ها بسنده کرده بود. در نهایت، تنها آماری که دانشگاه علوم پزشکی درباره مراکز مراقبت و پرستاری در منزل ارائه کرد، این بود که «اکنون ۱۳۷ مجوز بهره برداری برای فعالیت این مراکز توسط دانشگاه صادر شده است». این روایت مختصر را فقط به این دلیل شرح دادیم که اگر بخشی از پرسش های این گزارش بی پاسخ مانده است، مخاطبان بدانند که مسیر دستیابی به اطلاعات کامل، همواره با موانعی روبه رو بوده است.